

Sygn. akt

POSTANOWIENIE

Dnia 24 marca 2010 roku

Sąd Rejonowy w Łobzie, w Wydziale II Karnym – Sekcja dla spraw o wykroczenia,
w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SR Grzegorz Szacoń

bez udziału oskarżyciela publicznego,
po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2010 roku, w Łobzie,
na posiedzeniu,
sprawy J O ,
obwinionego z art. 94 § 1 k.w.,
na podstawie art. 193 Konstytucji

postanawia:

zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem:

Czy normy wynikające z art. 25 § 1 i § 2 Ustawy z dnia 20 maja 1971 roku Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2007 roku, nr 109, poz. 756 – t.j.), w zakresie w jakim przewidują możliwość zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną, albo na areszt, jedynie jeśli jest to grzywna przekraczająca kwotę 500 złotych, są zgodne z art. 2 oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

Uzasadnienie

A. Zagadnienie prawne wskazane w pytaniu do Trybunału Konstytucyjnego powstało na tle następującego stanu faktycznego i prawnego:

Do Sądu Rejonowego w Łobzie w dniu lipca 2008 roku wpłynął wniosek
Komendy Powiatowej Policji w Ł o ukaranie J O za to, że w dniu

czerwca 2008 roku, ok. godz. 18.55, w miejscowości L kierował pojazdem osobowym , o numerze rej. nie posiadając do tego uprawnień. Czyn zakwalifikowano z art. 94 § 1 k.w. W dniu lipca 2008 roku Sąd na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym wyrokiem uznał obwinionego za winnego zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny w wysokości złotych, a ponadto zasądził koszty postępowania i wymierzył opłatę w łącznej kwocie złotych. Wyrok uprawomocnił się i został skierowany do wykonania.

W dniu lipca 2008 roku ukarany J O wniósł o rozłożenie orzeczonej grzywny na raty. Sąd Rejonowy w Łobzie uwzględnił wniosek i postanowieniem z września 2008 roku rozłożył ukaranemu zsumowane należności sądowe na 10 rat, każda po złotych.

Ukarany nie wywiązywał się z zobowiązania do uiszczania rat i zarządzone zostało skierowanie należności sądowych do egzekucji komorniczej. Egzekucja okazała się bezskuteczna i Komornik wydał postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, w następstwie którego zwrócił tytuł wykonawczy.

Sąd Rejonowy w Łobzie wyznaczył posiedzenie jawne w celu odwołania rozłożenia grzywny na raty na września 2009 roku, a następnie kolejne trzy posiedzenia, na które obwiniony się nie stawił. Sąd uznał, że postępowanie egzekucyjne nie dało ostatecznej odpowiedzi na pytanie, czy ukarany nie uiszcza grzywny z powodów obiektywnych, czy też uchyla się od tego obowiązku. Takie podejrzenie rodzi m.in. jeden z elementów wykroczenia, którym było kierowanie pojazdem, a zatem składnikiem majątku ruchomego o wymiernej wartości.

B. Przywołane przez Sąd podstawy rozstrzygnięcia w sprawie i ich analiza:

Każde orzeczenie karne, czy wykroczeniowe podlega postępowaniu wykonawczemu. Najprostsze z nich dotyczą wyroków w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, w którym w przeważającej ilości przypadków orzekana jest grzywna. Etapy i pragmatyka wykonania orzeczenia obejmują: wezwanie do uiszczenia należności stanowiącej grzywnę lub zasądzone wydatki oraz opłatę, skierowanie do egzekucji komorniczej i zastosowanie sankcji zamiennych z powodu niewykonania orzeczonej kary. Normy wynikające z art. 25 k.w. dają Sądowi wykonującemu orzeczenie możliwość zamiany nieuiszczonej grzywny na pracę społecznie użyteczną. W sytuacji braku zgody ukaranego na wykonywanie takiej pracy Sąd ma możliwość zamiany grzywny na areszt. Warunkiem takiego orzeczenia zamiennego jest to, że grzywna nie może być niższa niż 500 złotych. Ten warunek powoduje, iż tak jak w niniejszej sprawie środki oddziaływania Sądu w

postępowaniu wykonawczym są nieproporcjonalne i ograniczone. Należy także stwierdzić, że komentatorzy z reguły nie uzasadniają istnienia progu kwoty 500 złotych, jako podyktowanego określonymi względami penitencjarnymi lub względami innego rodzaju (tak np. Kodeks wykroczeń. Komentarz pod red. Marka Mozgawy, Wyd. Wolters Kluwer Warszawa 2007, str. 89).

C. Wątpliwości co do niezgodności z Konstytucją wskazanego przepisu

Ustawy:

[1] Ewentualna sprzeczność art. 25 § 1 i § 2 k.w. z art. 2 Konstytucji wynika z przyjętego „sztucznie” progu możliwości stosowania subsydiarnych środków wykonania orzeczenia. Należy stwierdzić, że nie jest racjonalnym uznanie, że grzywna w kwocie np. 450 złotych nie podlega wyegzekwowaniu zastępczemu, a grzywna w kwocie 550 złotych już takim zabiegom podlega. Kwotowy punkt odniesienia jest wadliwy, na co wskazywać mogą m.in. badania aktowe, które w przypadku orzecznictwa wykroczeniowego wykazują z reguły duże rozbieżności co do skali orzekanych grzywien za poszczególne wykroczenia. Wprowadzenie kryterium kwotowego jako przesłanki negatywnej orzekania o zamianie jest nie do pogodzenia z uregulowaniami art. 46 k.k.w., który przewiduje możliwość zamiany każdej grzywny „karnej” na pracę społecznie użyteczną, a w konsekwencji na areszt. Wydaje się to racjonalne, bowiem merytoryczna i prawomocna treść orzeczenia nie powinna mieć wpływu na to, czy i w jaki sposób podlega ono wykonaniu. Jest to pomieszczenie dwóch odmiennych genetycznie problemów, burzących spójność systemu prawa. O ile niekwestionowanym jest, że środki wykonania orzeczenia powinny być proporcjonalne do jego istoty, aby nie stanowiły naruszenia praw obywatelskich zobowiązanego, o tyle trudno uzasadnić zgodę Ustawodawcy na pozostawienie na marginesie wykonalności ogromnej liczby orzeczeń.

Podstawowym powodem, z powodu którego należy postawić przytoczone pytanie jest niebezpieczeństwo faktycznej bezkarności sprawców wykroczeń skazanych na niewielką grzywnę. Stwierdzenie to odpowiada niestety realiom stanów faktycznych dziesiątek tysięcy podobnych spraw. Sprawca wykroczenia z reguły przyjmuje orzeczenie nakazowe, które samo w sobie ze względu na sposób jego wydania pozbawione jest elementu bezpośredniego kontaktu z Sądem. Nie ma zatem tu nawet czynnika wychowawczego – choć wielokrotnie, co wynika z praktyki, byłby on bardzo pożądanym. Orzeczenie staje się prawomocne i jedyny sposób uzyskania jego realizacji wynika ze środków jakie ma Sąd „wykonawczy”. Środkiem tym jest egzekucja komornicza, która w przeważającej ilości przypadków kończy się stwierdzeniem bezskuteczności. Wynika to

przede wszystkim z czynników społecznych i dochodowych, cechujących sprawców wykroczeń – zwłaszcza w małych ośrodkach, gdzie stopień pauperyzacji społeczeństwa jest znaczny. Jeśli orzeczona grzywna jest niższa od kwoty 500 złotych dalsze czynności Sądu mogą skupić się na wzywaniu na posiedzenia wykonawcze i monitowaniu o zapłatę należności. Takie zabiegi są czynione i ponawiane w Sądzie kierującym pytaniem (jak również zapewne w innych Sądach powszechnych). Należy jednak stwierdzić, że realnie doprowadzenie do tego, że ukarany w istocie odpłaci za swój czyn jest utrudnione.

Pożądane byłoby istnienie podstaw do sięgania po subsydiarne środki oddziaływania nawet w sytuacji najniższych grzywien. Sąd nie musiałby korzystać z nich w sposób pochopny, dając czas i szukając możliwości po stronie dłużnika, aby ten spłacił grzywnę. Taki jest z reguły sens ustaleń i decyzji podejmowanych przez Sąd na posiedzeniach wykonawczych. Jednak ostatecznie w sytuacji uchylania się dłużnika od zapłaty – tak jak w niniejszej sprawie - Sąd mógłby te sankcje zastosować.

Wydaje się, że postulowana jako wzorzec zasada państwa prawnego nie pozwala na ignorowanie potrzeby egzekucji kar za nawet błahe wykroczenia. Podkreślenia wymaga, że najniższe grzywny dotyczą najbardziej typowych zachowań wypełniających znamiona wykroczeń: zakłócania ciszy nocnej, zaśmiecania, nieobyczajnych wybryków, itp. Reakcja prawa na takie czyny nie może ograniczać się do interwencji Policji, czy Straży Miejskiej, ale musi posiadać dalsze konsekwencje wobec sprawcy w postaci wykonania orzeczenia. To tworzy poczucie odpowiedzialności i powagi dla prawa. Ponadto karaniu grzywnami podlega znacznie istotniejsza kategoria wykroczeń – tych z rodzaju wykroczeń drogowych i to również powód do zastanowienia, czy istnienie takiego „progu” wykonalności orzeczenia jest zasadne.

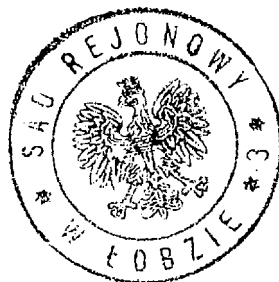
[2] Wskazana norma budzi też wątpliwość w kontekście art. 32 ust. 1 Konstytucji i zasady równości wobec prawa. Częściowo omówiono tę kolizję wyżej, wskazując, że identyczna kwotowo grzywna orzeczona wobec tej samej osoby w sprawie karnej podlegałaby zamienianiu na pracę społecznie użyteczną. Tylko tytułem uzupełnienia należy wskazać, że proponowana jako wzorzec zasada równości wobec prawa nakazuje przyjąć, że zakres uszczuplenia dobra prawnego nie powinien prowadzić do tego, że za ten sam czyn grzywna w kwocie poniżej 500 złotych nie będzie podlegała zamianie na areszt, a w kwocie wyższej już będzie. Równość wobec prawa powinna zatem manifestować się w jednakowym traktowaniu skazanych i ukaranych na podobne kary i ukaranych za ten sam czyn, ale na różne grzywny. Wątpliwości w tym zakresie dodaje fakt, że w postępowaniu w sprawach o wykroczenia skarbowe istnieje jeszcze inny próg zamiany grzywny na areszt.

D. Wpływ rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego w przedmiocie
zadanego pytania na rozstrzygnięcie Sądu w rozpatrywanej sprawie:

Rozstrzygnięcie pozytywne Trybunału otworzy drogę oddziaływania przez Sąd na dłużnika na zasadach ogólnych z art. 25 § 1 i 2 k.w. po wyeliminowaniu warunku wysokości grzywny lub na podstawie norm Kodeksu karnego wykonawczego. Sposobem tego oddziaływania będzie zapytanie, czy dłużnik podejmie się pracy społecznie użytecznej i w tej formie zrealizuje orzeczenie wykroczeniowe. Jeśli nie będzie z jego strony odzewu lub też wykluczy taką możliwość, Sąd zamieni grzywnę na areszt stosując dobrany przelicznik. Po pierwsze wzmocni to prawdopodobieństwo spłacenia grzywny. Po wtóre, stanowić będzie realny sposób na wykonanie orzeczenia, które do tego momentu jest niewykonalne i mając na względzie postawę dłużnika nadaje się jedynie do orzeczenia umarzającego należności Skarbu Państwa. Jest to również dodatkowy argument wzmacniający tezę o niekonstytucyjności obowiązującego rozwiązania, gdyż Skarb Państwa jest wierzycielem grzywny (zbliżonym do wierzyciela cywilnego) - ale wierzycielem pozbawionym jednocześnie środków na wyegzekwowanie zobowiązania.

Wobec powyższego - na podstawie art. 193 Konstytucji - orzeczono jak w sentencji i zwrócono się z zapytaniem do Trybunału Konstytucyjnego.

SSR Grzegorz Szacoń

Zgodność odpisu z oryginałem stwierdzam
Łobez, dnia 25.03.2010

[Signature]
Sekretarz Sądu
INSPEKTOR
Jolanta Michalska